

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Πολιτικά, Θ1.3-2.1, 1337a33-b11

A1.

α.

1-Σ: *Ἐκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἢ σκέψις*

2-Λ: *καὶ ὅτι τῶν τοιούτων (τῶν χρησίμων) δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ θάναυσον.*

β.

Ὡς πιθανοὶ σκοποὶ και πιθανὰ γνωστικά αντικείμενα της παιδείας αναφέρονται η αρετή, η ευτυχία (ευδαιμονία), η ανάπτυξη του πνεύματος ή η καλλιέργεια της ψυχής, ὅ,τι εἶναι χρήσιμο και πρακτικό για τη ζωή, τα πιο «περιττά» πράγματα (ὅπως η μουσική και η γεωμετρία).

B1.

Ὁ Ἀριστοτέλης, αφού ἔχει προβεί στην παρουσίαση των προβληματισμῶν σχετικά με τον χαρακτήρα, το περιεχόμενο και τους στόχους της παρεχόμενης στην εποχή του παιδείας, διατυπώνει τις προσωπικές του θέσεις του πάνω σε αυτά τα ζητήματα. Συγκεκριμένα, η παιδεία οφείλει να στοχεύει στην άσκηση του νου, αλλά κυρίως στη διαμόρφωση του ηθικού χαρακτήρα των νέων. Δεν πρέπει να παραμελούμε το χρήσιμο. Συγκεκριμένα, φαίνεται να ακολουθεί τη μέση οδό, καθώς υποστηρίζει ὅτι πρέπει να παρέχονται γνώσεις χρήσιμες για τη ζωή, ὅπως εἶναι η ανάγνωση, η γραφή, η αριθμητική και το σχέδιο, αλλά από αυτές μόνο οι αναγκαίες. Και από τις αναγκαίες, ὅμως, πρέπει να δίνεται προτεραιότητα σε αυτές που ταιριάζουν σε ελεύθερους ανθρώπους και ὄχι στις ευτελείς που ασκούν οι δούλοι, οι οποίες αδρανοποιούν το σώμα και τον νου του ανθρώπου, τον καθιστούν αγροίκο («θάναυσον») και τον απομακρύνουν από την κατάκτηση της αρετής, που εἶναι και ο επιδιωκόμενος σκοπός. Δεν αρμόζει, λοιπόν, στους ελεύθερους ανθρώπους να αναζητούν σε κάθε γνώση τη χρησιμότητα, γιατί αυτή μπορεί να τους οδηγήσει στη μονομέρεια.

Στο παιδευτικό πρόγραμμα του Ἀριστοτέλη ἔχει θέση και το χρήσιμο και η ελεύθερη απασχόληση και η επιστημοσύνη, αποκλείεται ὅμως ὅ,τι θα ἔθιζε τον νέο στην ευτέλεια και την ποταπότητα («θάναυσον ἔργον» < θάναυσος από το θαῦνος < αὔω). Η λέξη «θάναυσος» σήμαινε τον τεχνίτη, τον σιδηρουργό, που ἔμενε μόνιμα στην πόλη και εργαζόταν εκεί. Οι τεχνίτες ἦταν απαραίτητοι και πολύτιμοι για την πολιτεία, αλλά οι νομαδικοί και φιλοπόλεμοι λαοὶ τους περιφρονούσαν. Οι «θάναυσοι» ἢ το «θάναυσον»

αναφέρονται στην τάξη των εργατών που ασκούν μηχανική και ταπεινή τέχνη. Φαίνεται ότι ο Αριστοτέλης διακρίνει τη γνώση από την κοινωνική λειτουργία της, από την άποψη ότι η γνώση που οδηγεί σε επαγγελματική εξειδίκευση στο πλαίσιο του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας δεν αναιρεί τον αλλοτριωτικό χαρακτήρα της μισθωτής εργασίας, γιατί ο άνθρωπος «εμπορευματοποιεί» την επαγγελματική γνώση του, δηλαδή ένα ποιοτικό γνώρισμα της ύπαρξής του, και το υποτάσσει στη βούληση του άλλου. Αυτό δεν μπορεί όμως να είναι έργο παιδείας που ταιριάζει σε πολίτη, δηλαδή σε άνθρωπο ελεύθερο και αγαθό που υπηρετεί συνειδητά την πόλη [338 λέξεις].

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Πλάτων, *Νόμοι*, 643d-644b

Στο πλατωνικό απόσπασμα αναδεικνύεται η σημασία της παιδείας ως καθοριστικού παράγοντα για την επίτευξη μιας ιδανικής πολιτείας και διευκρινίζεται ο όρος ως ο καθοριστικός παράγοντας που από την παιδική ηλικία κατευθύνει τον άνθρωπο στην αρετή και διαμορφώνει μέσα στην ψυχή του τη σφοδρή επιθυμία να εξελιχθεί σε τέλειο πολίτη, ο οποίος ξέρει να κυβερνά ή να κυβερνιέται σύμφωνα με το δίκαιο. Η παιδεία με την παραπάνω έννοια απουσιάζει ακόμη και από ανθρώπους που διαθέτουν ειδικές γνώσεις και έχουν υψηλή κατάρτιση. Εξάλλου, επικρίνεται η χρησιμοθηρική εκπαίδευση που επιδιώκει την απόκτηση χρημάτων, δύναμης ή σοφίας χωρίς λογική και δικαιοσύνη και χαρακτηρίζεται ανάρμοστη για έναν ελεύθερο άνθρωπο, χυδαία και ανελεύθερη, ανάξια να ονομάζεται παιδεία. Η αγωγή είναι ένα από τα πολυτιμότερα αγαθά και ένα από τα βασικότερα εργαλεία για τη διαμόρφωση της ιδανικής πολιτείας. Οι άνθρωποι που διαπαιδαγωγούνται ορθώς, γίνονται κατά κανόνα αγαθοί και επομένως σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να υποτιμάται η παιδεία.

Οι παραπάνω απόψεις του Πλάτωνα στο έργο του *Νόμοι* είναι φανερό ότι επηρέασαν τη σκέψη του Αριστοτέλη, όπως προκύπτει από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο. Οι κοινοί τόποι στη σκέψη των δύο φιλοσόφων θα μπορούσαν να συνοψιστούν στα εξής: α) η παιδεία οφείλει να είναι θεσμοθετημένη από τον νομοθέτη, κοινή για όλους, αφού αποσκοπεί στη διαμόρφωση άριστων πολιτών ως συνόλου β) η παιδεία οφείλει να είναι προγραμματισμένη, κατάλληλα δομημένη, με στόχο την απόκτηση της αρετής, γ) υπάρχει διάκριση ανάμεσα στην παιδεία που διαμορφώνει ελεύθερους ανθρώπους και σε αυτό το είδος της αγωγής που δεν αποσκοπεί στην απόκτηση φρόνησης και δικαιοσύνης, δεν έχει δηλαδή ηθοπλαστικό χαρακτήρα και το οποίο δεν ταιριάζει σε ελεύθερους ανθρώπους. Για το Πλάτωνα αυτή η αγωγή είναι χυδαία και ανελεύθερη, δεν αξίζει να ονομάζεται παιδεία.

Για τον Αριστοτέλη αυτή η αγωγή θα έθιζε τον νέο στην ευτέλεια και την ποταπότητα συνδέεται με το βάνουσο έργο, τη βάνουση τέχνη και τη βάνουση μάθηση που κάνουν το σώμα ή την ψυχή ή το νου των ελεύθερων ανθρώπων άχρηστα για τις χρήσεις και τις πράξεις της αρετής και συνδέεται με την άσκηση τέχνης και την επί μισθώ εργασία.

Ωστόσο, η παιδεία που εισηγείται ο Αριστοτέλης είναι περισσότερο πολυδιάστατη, δεν έχει αποκλειστικό προσανατολισμό προς την αρετή. Ο Αριστοτέλης δεν αποδοκιμάζει απολύτως καμιά διάσταση γνώσης (χρήσιμη, αναγκαία, επιστημονική και ηθοπλαστική), απορρίπτει όμως τη μονομέρεια της παρεχόμενης γνώσης και μάλιστα της πρακτικά-επαγγελματικά προσανατολισμένης. [381 λέξεις].

B3. 1-β, 2-β, 3-α, 4-γ, 5-α

B4. 1-ε, 2-δ, 3-α, 5-γ, 6-β